

Kashpur Y. M., Yarosh S. V. It is proved in the system of protection of rights and interests of the children that the current has a need for specialists in the preparation of specific guidelines on the specifics of the support and advice of members of different types of foster families at different stages of their functioning. The attention is focused on the conditionality of psychological difficulties the different stages of the life cycle of foster families (children's homes of family type, foster care, guardianship). Their psychological difficulties are presented in three groups: the psychological difficulties on the stage of preparation of candidates for guardians or foster parents, and the selection of children (non-constructive motives foster parents to establish a foster family; personal unwillingness of candidates to the parents, the socio-psychological incompatibility of family members - parents - upbringing to foster child) psychological problems in the stage devices and adaptation of children (psychological unpreparedness of the child to a device in a new family, the inconsistency of psychological comfort zone of children and parents; deviant behavioral patterns adopted children); psychological difficulties in the presence and withdrawal of children from the familial form (sexualised behavior in children; psychological trauma manifestations in children, the lack of children's cognitive and learning motivation, lack of effective means of removing the children from foster families, emotional burnout foster parents). The authors of theoretical and experimental studies have used non-direct diagnostic procedures, namely a method of expert estimations, where the experts were selected by psychologists, trainers prepare the candidates for guardians and social workers.

Keywords: psychological problems, foster/adoptive family, guardianship, unconstructive reasons parents, adopted children, psychological adaptation of children in foster care, psychological incompatibility, comfort zone, emotional burnout of foster parents.

Відомості про авторів:

Кашпур Юрій Михайлович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології факультету соціально-психологічних наук та управління НПУ імені М.П. Драгоманова.

Ярош Сергій Віталійович – студент факультету соціально-психологічних наук та управління НПУ імені М.П. Драгоманова.

Статтю подано до друку 14.04.2016.

УДК 159.923.2(477)

© Ю. С. Наумова, 2016

Ю. С. Наумова (м.Київ)

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВІЗУАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИХ ОБРАЗІВ У ПСИХОЛОГІЇ

Наумова Ю. С. Теоретичний аналіз проблеми візуально-семантичних образів у психології. У статті подано стислий огляд теоретичних підходів до розгляду питання образу у психологічній науці. Значна увага приділяється аналізу концепції «образу світу» О.М.Леонтьєва, розглянуто її вплив на подальший перебіг розвитку психології у вітчизняній науці. Проаналізовано особливості вивчення різних аспектів проблеми образу та образного мислення. Даний напрямок доповнюється стислим розглядом концепції образу у когнитивній та гештальт - психології, наводяться чотири підходи до вивчення образів, запропоновані Дж. Річардсоном.

У статті розкривається та обґрунтовується значення теорії відображення для розробки образної проблематики, положення якої визначили загальний підхід до вивчення всієї системи когнітивних процесів у вітчизняній психології. Стверджується, що кожному рівню відображення

дійсності у суб'єкта відповідає специфічний образ, який виконує певні функції в його психічній організації.

Характеризується поняття візуального мислення, що розглядається як специфічний вид мисленнєвої діяльності, в результаті якого передбачається виникнення візуального образу. Узагальнюється думка про специфічність формування візуального сприйняття.

Наприкінці статті окреслено один з малодосліджених, але перспективних напрямків подальшої розробки тематики з образів: візуально-семантичного образу. Питання його концептуальної нерозробленості залишається відкритим та потребує ґрунтовних досліджень.

Ключові слова: образ, образ світу, візуальне мислення, когнітивна психологія, сприйняття, теорія відображення.

Постановка проблеми. Питання про те, як людина пізнає світ здавна цікавила філософів та вчених. Провідна роль у пізнанні традиційно відводилась процесам сприйняття. Попри численні концепції та дослідження у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці, теми, пов'язані з когнітивними процесами, не вичерпують своєї значущості, і дають підстави для подальшого розвитку та наукового розгляду. З іншого боку, останні десятиліття неабиякої актуальності набувають теми, пов'язані з «візуальним». Адже сучасний рівень розвитку суспільства важко уявити поза зони видимої реальності. Візуальне мислення як продукт певного культурно-історичного розвитку, має свою специфіку будови та функціонування. Розгляд питань пов'язаних з поняттям візуального та візуально-семантичного образів у психологічному ракурсі, на нашу думку, потребує осмислення та додаткової розробки.

Метою статті є висвітлення питань з теоретичного аналізу проблеми образу взагалі, а також візуальних та візуально-семантичних образів, зокрема.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. Проблема образу у психологічній науці є однією з центральних. Водночас можна стверджувати, що через складність самого феномену образу та різноманітність підходів до дослідження цієї проблеми у різних філософських та психологічних школах, категорія образу є одним з найбільш дискутованих питань.

У теоретико-методологічному контексті категорія образу розглядається в рамках теорії відображення, згідно з якою образ являє собою відображення будь-якого об'єкта, предмета або дії. Це теоретичне положення є засадничим для розуміння образу і відбивається практично у всіх його визначеннях. П.Я.Гальперін пише: «Домовимося називати образами всі психічні відображення, в яких перед суб'єктом відкриваються предмети і відносини об'єктивного світу» [4].

У численних експериментальних та теоретичних дослідженнях було виявлено відображальну сутність когнітивних процесів та означено їх основні особливості. Згідно зазначеної теорії психіка відображає дійсність на різних рівнях психічної організації. Кожному рівню відображення відповідає специфічний образ, який виконує деякі функції в психічній організації живої істоти, яка має психіку. Об'єкт та його відображення з'єднуються у суб'єкті за допомогою психіки. Психічний образ є вторинним утворенням по відношенню до об'єкта та визначається суб'єктом [6]. Відповідно до рівнів відображення, образи розрізняють за різним ступенем складності психічних процесів; розрізняють образи сенсорні, перцептивні, образи-уявлення, мисленнєві образи та ін. Положення теорії відображення визначили загальний підхід до вивчення всієї системи когнітивних процесів у вітчизняній психології. Так, С.Л.Рубінштейн тлумачить поняття психічного образу у такий спосіб: «Образ, власне, це і є сукупність послідовних ... об'єднаних у єдине ціле рефлексорних актів, у результаті чого перед

нами виступає річ у багатозначності її сторін та властивостей...Образ існує лише доти, доки триває рефлекторна діяльність мозку» [13, с. 193].

Характеризуючи процес сприймання як цілісного акту, О.М.Леонтьєвим була запропонована категорія «образу (картини) світу» [8]. Вчений наголошував: об'єкти, що сприймаються людиною, розглядаються не як відокремлені образи, а як складові цілісного уявлення про навколишній світ. Він вводить поняття образу світу як методологічної основи, виходячи з якої когнітивні процеси індивіда мають розглядатися у контексті його суб'єктивної картини світу, яка складається у нього впродовж розвитку пізнавальної діяльності. Сприймання відбувається у контексті всього попереднього досвіду індивіда, його особистої історії та засвоєного ним культурно-історичного досвіду. Таким чином, образ світу пов'язаний з індивідуально - неповторним внутрішнім світом людини. Отже, психічний образ необхідно розглядати тільки через особистість.

Особливості психічних образів представлені відмінностями в характеристиках їх просторово - часової структури, модальності, інтенсивності та інших характеристиках. Суттєвим показником відмінностей в образній сфері є переважання образів певної сенсорної модальності. За О.М.Леонтьєвим, образ світу передбачає позбавлення модальності, вихід в амодальний світ; становлення образу світу у людини є його перехід за межі "безпосередньо чуттєвої картинки". Таким чином, науковець вводить поняття п'ятого квазівиміру, в якому людині відкривається об'єктивний світ. Людина сприймає предмет не тільки в його просторових вимірах і часі, але й в його значенні (не сам предмет, а його відображення, тобто його образ).

Образ світу, як зазначав О.М.Леонтьєв, - не перцептивна картинка, а деяке відносно стабільне утворення, що є результатом обробки даних сприймання. Вся нова інформація вбудовується в деяку наявну у суб'єкта структуру. «Психологія образу (сприйняття) є конкретно-науковим знанням про те, як у процесі своєї діяльності індивіди будують образ світу - світу, в якому вони живуть, діють, який вони самі перероблюють і частково створюють; це також знання про те, як функціонує образ світу, опосередковуючи їх діяльність у об'єктивному реальному світі» [8, с. 254]. Наведена теза О.М.Леонтьєва має першорядне значення у психології: у відкритому чи прихованому вигляді вона міститься у сучасних підходах до проблеми образу в психології.

Таким чином, образ світу створюється у свідомості суб'єкта у процесі поповнення об'єктивних зв'язків зовнішнього світу суб'єктивними значеннями та змістами. Образ не є просто деяким фіксованим результатом відображення, застиглої суб'єктивної картини об'єкту. Це процес, під час якого він безперервно трансформується: результат однієї стадії процесу стає передумовою нової. Індивідуальні особливості сприйняття, діяльності, мислення суб'єкта в результаті аналізу та систематизації сприйнятої інформації зумовлюють створення унікальної картини світу певного суб'єкта, відмінної від картин світу інших.

З позицій сучасної психології образ світу визначається як цілісна багаторівнева система уявлень людини про світ, інших людей, про себе та свою діяльність, система «яка опосередковує, переломлює через себе будь-який зовнішній вплив» [15, с. 6]. Відносно сутності образу світу, О.А. Богпомочева зазначає: «образ світу генерується всіма пізнавальними процесами, будучи в цьому сенсі їх інтегральною характеристикою» [2, с. 6].

Звернемося до визначення образу поданого у словнику за редакцією Б. Г. Мещерякова та В.П.Зінченка: « □Образ□ (англ. *Image*) - чуттєва форма психічного явища, що має в ідеальному плані просторову організацію та часову динаміку... Образ є найважливішим компонентом дій суб'єкта, орієнтуючи його в конкретній ситуації, спрямовуючи на досягнення поставленої мети і розгортаючи дію в просторі і часі» [11, с. 251]. У рамках наукової школи

В.П.Зінченко було розроблено та обґрунтовано типологію образів та образних явищ, які мали принципове значення для подальших досліджень феномену образу.

Слід зазначити, що концепція образу світу призвела до появи великої кількості теоретичних та практичних праць. Так, дослідження С. Д. Смирнова, В. П. Зінченко, А.В. Запорожця, В.П. Серкіна, О.Ю.Артем'євої, В.В.Петухова, В.Ф.Петренко зробили свій внесок у проблематику кола питань, пов'язаних не тільки зі сприйняттям та поза межами зазначеної тематики. Значний внесок у розробку проблеми образу було зроблено П.Я. Гальперінім (введено поняття «образ-результат», виявлено такі властивості образу як предметність, ідеальність, ілюзорність, суб'єктивність тощо), Д.А.Ошанінім (обґрунтовано теоретико-психологічне та гносеологічне значення поняття оперативності психічного відображення, С.Л. Рубінштейном (доведено семантичний зміст образу предмета), Ю.Г. Ананьєвою (сформульовано загальні положення про предметність психічного образу), П.К.Анохінім (розроблено принцип випереджального відображення), А.А.Гостєвим (розроблено проблематику інтегрального образу) тощо. Продовжуючи думку О.М.Леонтьєва про тісний зв'язок образу світу з індивідуальним внутрішнім світом людини, Ф.Є.Василіук наголошує на тому, що у процесі взаємодії суб'єкта із зовнішнім світом, образ світу у свідомості людини здійснює регуляцію її поведінки та діяльності [5]. Розглядаючи основні види образів з точки зору системного підходу, А.А.Гостєв, В.Ф. Рубахін зазначають, що вивчення психічного образу як системи ставить багато інших проблем, таких, наприклад, як виявлення його компонентного складу, що передбачає визначення основних класів образів, вивчення їх взаємозв'язку, загальних і специфічних характеристик та ін. [7].

Розглянемо інші позиції, яких дотримуються дослідники. Однією з суттєвіших властивостей образу є його цілісність, його можна порівняти з гештальтом - функціональною структурою, яка за притаманними їй законами, впорядковує різноманіття окремих явищ. Представники гештальт-психології (М. Вертгеймер, К. Коффка, В. Келлер) висунули ідею цілісності образу і незведеність його властивостей до суми властивостей його елементів.

Активне вивчення образу проводиться когнітивною психологією, яка розглядає формування і прояв психічного образу у межах проблеми зберігання та відтворення інформації. Представники цього напрямку (У.Найсер, А.Пайвіо та ін.) на основі теорії подвійного кодування, розглядають образні та вербальні процеси як багаторівневі кодуєчі системи, форми репрезентації інформації у пам'яті. На думку когнітивних психологів, психічний образ є одним з основних способів зберігання інформації, сполучною ланкою між внутрішнім світом і світом зовнішніх об'єктів. Дж. Річардсон зазначає, що дослідження образної сфери людини не зосереджені в якійсь єдиній гомогенній області, він запропонував виділити чотири підходи до вивчення образів. При першому підході психічні образи розглядаються як частина особистісно-суб'єктивного, або феноменального досвіду. При другому - образ вивчається як ментальна, або «внутрішня» репрезентація. При третьому підході образи розглядаються як властивість, або атрибут стимульного матеріалу при лабораторних експериментах. У четвертому підході роль образів вивчається при виконанні цілеспрямованої пізнавальної діяльності [12].

З позиції когнітивної лінгвістики до аналізу образу звертається Н.Д. Арутюнова. Вона розглядає образ як семіотичний концепт з трьома складовими (значення, форма і зв'язок), що створюють цілісну єдність [2].

У даній статті ми обмежились розглядом лише наведених вище підходів до дослідження поняття «образу» взагалі та «образу світу» зокрема. Переважно це підходи, які привертають набули найбільшого поширення серед дослідників відповідної тематики. Проте слід мати на увазі, що, як зазначає І.М.Бушай, існує необхідність авторського уточнення в процесі

практичного дослідження поняття «образ світу» через узагальнюючий характер змісту даного поняття та багатогранність зазначеного поняття [4].

Попри існування широкого спектру різних підходів до розуміння образу, його ролі і місця в ряду інших психічних явищ, в якості основних для психології виступають два положення: **вторинність** образу по відношенню до об'єктивної реальності та **активність** суб'єкта в процесі формування образу.

Таким чином, можна констатувати, що тематиці психологічного образу приділялося і приділяється чимало уваги науковців. В теоретико-методологічному контексті категорія образу розглядається у рамках теорії відображення, яка є ключовою для розуміння образу, що відбивається практично в усіх підходах до вивчення поняття образу. Відзначимо, що проблема «образу світу», «картини світу» значною мірою розроблялася у рамках соціальної та загальної психології, недостатньо дослідженою вона є у педагогічній та віковій психології. Залишаються відкритими багато питань, пов'язаних з проблемою образу світу: йдеться, насамперед, про проблеми залежності розвитку образу світу від різних чинників, як внутрішніх, так і зовнішнього культурного середовища, до якого належить людина.

На нашу думку, існування різних підходів до розгляду питань, пов'язаних з однією з фундаментальних категорій психології – категорії образу – зумовлює необхідність його подальшого наукового опрацювання з можливим застосуванням у практичній площині.

Формування психічного образу - активний процес, в ході якого здійснюється вилучення інформації з навколишньої дійсності. При цьому в процесі діяльності зміст образу постійно збагачується, уточнюється і коригується. Психічний образ формується на основі інтеграції даних усіх сенсорних модальностей. У більшості форм образного відображення провідна роль належить зоровій модальності, тобто візуалізації психічного образу [9]. Фундаментом для багатьох досліджень сфери візуального стали дослідження Р.Арнхейма, який розвивав ідею про активний, творчий характер візуального сприймання на основі чого ввів у науку поняття «візуальне мислення». На думку дослідника, своєрідність візуального мислення полягає в тому, що воно має справу не з логічними категоріями, а спирається на певні образні структури, названі вченим «візуальними поняттями». Підкреслюючи важливість візуального типу мислення, у своїх роботах Р.Арнхейм акцентує увагу на тому, що «мислення - це здебільшого візуальне мислення» [1, с. 162].

Візуальне мислення – це пізнавальний процес, як вид мисленнєвої діяльності він має свою специфічну структуру та особливості функціонування. Результатом візуального мислення є новий, особливий візуальний образ – образ-концепт, який складає основу візуально-мисленнєвої і загальної креативності. Вивчення механізмів візуалізації образів у когнітивній психології тісно пов'язане з розробками моделей кодування інформації у пам'яті.

Важливим для розуміння природи та механізмів візуального мислення є положення про те, що дія суб'єкта як «генетично вихідна інтелектуальна операція» (П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, О.В. Запорожець), є основною одиницею аналізу пізнавальних процесів, зокрема, візуального мислення. Доведено, що візуальне мислення розвивається в процесі оволодіння різними знаково-символічними засобами та системами (С.М.Симоненко). Дослідження проблеми візуального мислення відбувається у контексті вивчення механізмів візуалізації розумових образів, в гештальттеорії (Р.Арнхейм, М.Вертгеймер), когнітивній психології (Дж.Андерсон, Д.Мецлер, С.Чіпман, У.Чейз, Х.Саймон, В.Адельсон, А.Пайвіо, С.Кросслін та ін.), а також з позицій екологічного підходу (Дж.Гібсон), експериментального підходу (Р.Грегорі) та інших дослідженнях [11, с. 11]. Праці Т.А.Вовнянко, В.О.Моляко, С.М.Симоненко присвячені проблематиці зв'язку та впливу образу світу на візуально-мисленнєву діяльність.

Аналіз науково-психологічних джерел дає підставу стверджувати, що у вітчизняній психологічній науці увага приділялася переважно побудові моделей сенсорно-перцептивних та мнемічних процесів, тобто становленню зорових образів та образів-уявлень, в той час як проблематика візуальних образів, які належать до мисленнєвого рівня, залишається розробленою недостатньо.

Проблема освоєння людиною візуальної дійсності знайшла відображення в дослідженнях низки вітчизняних та зарубіжних психологів. Коло питань, пов'язаних з візуальним мисленням вивчалось С.Л. Рубінштейном, В.П. Зінченко, А.І. Міракяном, В.А.Барабанщиковим, В.І. Жуковським, Д.В. Пивоваровим, В.І. Пановим, Р. Арнхеймом, Дж. Гібсоном та ін. Дослідники вбачають в візуальному мисленні як складову інтелекту, так і важливий творчий інструмент, що дозволяє людині вирішувати важливі завдання на теоретичному та практичному рівні.

Категоріально-семантичний підхід до пізнання візуально-мисленнєвої діяльності запропонувала С.М.Симоненко. Вченим було розкрито специфіку візуально-мисленнєвого образу на рівні змісту, функцій, емпіричних характеристик. Розглянемо детальніше погляди науковця стосовно специфіки та механізмів візуального мислення. При розгляді різних функціональних моделей візуальних образів, дослідниця зазначає: «Аналіз моделей візуалізації різного рівня, які існують у вітчизняній психології, дав змогу, з одного боку, поглибити уявлення про етапи становлення перцептивного образу, мікроструктурні одиниці перцептивної діяльності, її продуктивний характер, а, з іншого боку, виявив взаємозв'язок мисленнєвої діяльності з перцептивними, мнемічними процесами, на рівні їхніх операціональних структур, що дуже важливо для розуміння природи візуально-мисленнєвого образу»[11]. Розкриваючи питання знаково-символічної природи візуально-мовленнєвого образу та зупиняючись на основних характеристиках візуально-мисленнєвого образу, науковець доводить, що «візуальне мислення розвивається в процесі оволодіння різними знаково-символічними засобами та системами» [11, с. 21]. На відміну від вербального знаку, природною основою становлення візуального знаку є психофізіологічні механізми першої сигнальної системи, але візуальний знак є суспільним продуктом, бо завдяки розвитку соціуму, соціальної потреби в удосконаленні семіотичних систем, розвиваються й ускладнюються механізми його створення.

Розглядаючи поняття візуально-семантичного образу як такого, що характеризує як форму, так і зміст об'єкту, зазначимо, що воно характеризується *схильністю (тяжінням?)* до об'єднання зовнішніх та внутрішніх структур у системне ціле. На нашу думку, поняття «візуально-семантичний образ» слід тлумачити як зумовлене суспільно-історичною практикою уявлення про знак, яке сформоване суб'єктом як результат сприйняття їм образу світу, і втіленому у конкретному матеріальному (паперовому або електронному) носії.

Як свідчить аналіз наукових джерел, на відміну від досягнень у дослідженнях, пов'язаних з поняттям образу світу, класифікаціями та деякими іншими аспектами з проблематики образу, вивчення візуально-семантичного образу майже не було предметом вивчення вітчизняних вчених. Концептуальна нерозробленість та фактична відсутність науково-теоретичних розробок з проблематики візуально-семантичного образу, зумовлює потребу у створенні відповідної системи науково-методологічних засад, які б дозволили дослідити та з'ясувати такі питання як специфіку будови та механізмів функціонування візуально-семантичного образу, їх різновиди, особливості їх сприйняття та інші.

Висновки. Проведений аналіз основних джерел з теми дослідження виявив недостатню концептуальну розробленість проблеми візуальних та візуально-семантичних образів, що, зважаючи на актуальність теми дослідження, зумовлює необхідність його

наукового опрацювання з подальшим застосуванням у практичній площині для вирішення прикладних завдань, зокрема у психолого-педагогічній сфері діяльності людини.

Література

1. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М.: Прометей, 1994.-352с.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека /Н. Д. Арутюнова.- М., 1999. 896 с.
3. Богпомочева О.А. Особенности образа мира у одаренных подростков – Психологическая наука и образование - 2006. № 4.
4. Бушай І.М. Психологічні особливості розвитку "Я-образу" акцентуїтованих підлітків [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Бушай Ігор Михайлович ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2000. - 225 арк. - арк. 171-190.
5. Василюк Ф.Е. Структура образа / Федор Ефимович Василюк // Вопросы психологии, 1993. — № 5. — с. 5 – 19.
6. Гальперин П.Я. Введение в психологию. М.: Книжный дом Университет, 1999. – 332с.
7. Гостев А.А. Классификация образных явлений в свете системного подхода / А.А. Гостев, В.Ф. Рубахин // Вопросы психологии. – 1985. –№1. – С.33 – 42.
8. Дружинин В. Н. Психологическое исследование образов // Психол. журнал. 1993. — № 14, 15. – С. 142 – 144.
9. Завалова Н.Д., Ломов Б.Ф., Пономаренко В.А. Образ в системе психической регуляции деятельности. - М.: Наука, 1986. – С.174
10. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения // Алексей Николаевич Леонтьев. – Собр. соч.: В 2т. — М.: Педагогика, 1983. Т.2 – 320 с. – (Труды д.чл. и чл.-кор. АПН СССР).
11. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко.— СПб.: Прайм Еврознак, 2006.— 672с.
12. Ричардсон Дж.Т.Э. Мысленные образы. Когнитивный подход. – М.: Когнито- Центр, 2006. – 174 с.
13. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание, Человек и мир/ С.Л.Рубинштейн. – СПб.;Питер, 2003. – 512с.
14. Симоненко С. М. Психологія візуального мислення: Автореф. дис. ...канд.психол.наук:19.00.01 / Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2005. — 38 с.
15. Смирнов С.Д. Психология образа: проблема активности психического отражения.М.: изд-во МГУ, 1985.С.142

Наумова Ю. С. Теоретический анализ проблемы визуально-семантических образов в психологии. В статье представлен краткий обзор теоретических подходов к рассмотрению проблемы образа в психологической науке. Значительное внимание уделяется анализу концепции «образа мира» А.Н.Леонтьева, рассмотрено ее влияние на дальнейший ход развития психологии в отечественной науке. Проанализированы особенности изучения различных аспектов проблемы образа и образного мышления. Данное направление дополняется кратким рассмотрением концепции образа в когнитивной и гештальт - психологии, приводятся четыре подхода к изучению образов, предложенные Дж. Ричардсоном.

В статье раскрывается и обосновывается значение теории отражения для разработки образной проблематики, положения которой определили общий подход к изучению всей системы когнитивных процессов в отечественной психологии. Утверждается, что каждому уровню отражения действительности у субъекта соответствует специфический образ, который выполняет определенные функции в его психической организации.

Характеризується поняттям візуального мислення, оно рассматривается как специфический вид мыслительной деятельности, в результате которого предполагается появление визуального образа. Обобщается мнение о специфичности формирования визуального восприятия.

В конце статьи очерчен один из малоисследованных, но перспективных направлений дальнейшей разработки тематики образов: визуально-семантического образа. Вопрос его концептуальной неразработанности остается открытым и требует серьезных исследований.

Ключевые слова: образ, образ мира, визуальное мышление, когнитивная психология, восприятие, теория отражения.

Naumova Y. S. The theoretical analysis of the visual-semantic images in psychology.

The theoretical analysis of the visual images in psychology. The article presents a brief overview of theoretical approaches to the issue of the image in psychological science. Considerable attention is paid to the analysis of the concept of "image of the world", considered its influence on the further course of psychology. The article gives an analysis of the peculiarities of scientists studying various aspects of the image and creative thinking. This area is complemented by a brief consideration of the concept of image in cognitive and Gestalt – psychology; four approaches to the study of images proposed by J. Richardson are also mentioned.

The article reveals the importance of the theory of reflection for the development of image problems study, the theoretical concept defines a common approach to the study of cognitive processes in the national psychology. According to this theory, each level of the subject's reality reflection corresponds to a specific image, that performs certain functions in its mental organization.

The article deals with visual thinking problem, it is considered as a specific type of mental activity, which is expected to result in the appearance of the visual image. Some aspects of the visual perception formation and definition of visual thinking were considered in the article.

In conclusion the author notes that the question of its conceptual undeveloped remains open and requires further research. It draws our attention to the promising area of research connected with images - visual semantic image.

Keywords: image, image of the world, visual thinking, cognitive psychology, perception, theory of reflection.

Відомості про автора:

Наумова Юлія Станіславівна – аспірантка кафедри психології факультету філософської освіти та науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, викладач кафедри мов і цивілізацій Далекого Сходу Київського національного лінгвістичного університету.

Статтю подано до друку 10.05.2016.

УДК 371

© Г. П. Мозгова, К. М. Уваркіна, 2016

Г. П. Мозгова, К. М. Уваркіна (м. Київ)

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я: РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПІДХОДІВ

Мозгова Г. П., Уваркіна К. М. Психологічне здоров'я: різноманітність підходів. У статті розглядаються теоретичні основи дослідження проблеми психічного та психологічного здоров'я особистості. На основі аналізу психологічної літератури визначені різні наукові підходи до розуміння змісту поняття психічного та психологічного здоров'я особистості: 1) нормоцентричний підхід (здоров'я вивчається як оптимальний рівень функціонування організму і психіки); 2) феноменологічний підхід (проблеми здоров'я трактуються як варіації індивідуального способу буття в контексті суб'єктивної картини світу); 3) холистичний підхід